

Jacek KNOPEK

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Profesor Andrzej Jan Chodubski (1 I 1952–6 VII 2017) i jego metodologia badań politologicznych

6VII 2017 r. na miejsce wiecznego spoczynku odszedł prof. dr hab. Andrzej Chodubski z Uniwersytetu Gdańskiego. Osoba ta była dla polskiego środowiska politologicznego Postacią nietuzinkową, niezwykle charakterystyczną i wyróżniającą się naukowo. Praktycznie nie było w kraju ośrodka naukowego czy dydaktycznego, w którym nie znanoby Profesora bądź kiedykolwiek nie spotkano Jego osobiście. Andrzej Chodubski uwielbiał bowiem konferencje i sympozja politologiczne, w których chętnie brał udział i na których często bywał gościem specjalnym, tzw. prezydialnym. Ponadto był Osobą niezwykle życzliwą i tolerancyjną, co powodowało, że Jego mieszkanie zlokalizowane przy ul. Kartuskiej w Gdańsku pełne było gości. Trudno było niekiedy znaleźć w nim taką chwilę, aby porozmawiać z Profesorem w tzw. cztery oczy. Lubili i cenili Jego zarówno nauczyciele akademicy i studenci, jak też przedstawiciele życia społecznego i etnicznego, z którymi także często i chętnie się spotykał.

Wedle dawnego europejskiego zwyczaju, każde środowisko akademickie, dyscyplina bądź dziedzina naukowa, powinny wykształcić takie osobowości czy wręcz autorytety, o których mówić i pisać powinno się w sposób szczególnie. Dzięki bowiem ich pracy dydaktycznej, pozostawionemu dorobkowi naukowemu oraz wykształconemu gronu uczniów, silniej identyfikuje się taką osobę z konkretnym ośrodkiem naukowym. Postać taką określa się wówczas takimi przymiotami, jak „ojciec”, „mistrz” czy „guru”. Moim zdaniem z takimi właśnie cechami mieliśmy do czynienia w przypadku Profesora Andrzeja Chodubskiego, który całe swoje akademickie życie związany był z Trójmiastem, Uniwersytetem Gdańskim i tamtejszą politologią. Niejednokrotnie bowiem na różnego typu politologicznych spotkaniach, seminariach i konferencjach naukowych, kiedy padało określenie „Gdańsk”, słowo to kojarzyło się nieodłącznie z osobą Profesora.

Mimo iż w całym dojrzałym życiu Andrzeja Chodubskiego Wybrzeże Gdańskie miało szczególne znaczenie, to jednak rodzinnie powiązany był z Mazowszem i tą jego częścią, która w latach 1975–1998 wchodziła w skład województwa ciechanowskiego. Urodził się bowiem – zakłócając noc sylwestrową 1951 r. i pierwszy dzień Nowego Roku – 1 I 1952 r. w miejscowości Grabienice Małe, miejscowości położonej w gminie Strzegowo na terenie dzisiejszego powiatu mławskiego. Miejscowość ta należała do rzymskokatolickiej parafii św. Mikołaja, erygowanej jeszcze w 1502 r. w Niedzborzu. Pomimo faktu, iż współcześnie miejscowość tę zamieszkuje jedynie zbiorowość 52-osobowa, to w przeszłości z Grabienicami związane były postacie nietuzinkowe¹. Na tym terenie urodził się chociażby w połowie XIX stulecia znany historyk, przedstawiciel tzw. szkoły warszawskiej i profesor Uniwersytetu Warszawskiego Władysław Smoleński², z którym rodzina Andrzeja Chodubskiego była skoligacona, co Profesor często lubił podkreślać i do postaci tej odwoływać się. Podobnie zresztą jak jego sławny poprzednik, znaczącą część księgozbioru Profesora, gromadzoną długimi latami, ofiarował na rzecz zbiorów Biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego w Płocku.

Andrzej Chodubski urodził się w jednym z najtrudniejszych okresów powojennej Polski, który nieodłącznie kojarzony jest z latami stalinowskiego reżimu, w którym szczególnie trudno było osobom mającym ziemiańskie i inteligenckie pochodzenie. W związku z tym, iż w rzeczywistości polskiej obowiązywały wówczas nakazy pracy, a Jego rodzice związani byli zawodowo odpowiednio z profesją sądowniczą oraz leśnictwem, tak też pierwsze lata życia spędzał na częstych wyjazdach i przeprowadzkach, co związane było z obejmowaniem kolejnych posad zawodowych przez rodziców. W ten sposób po raz pierwszy dotarł na

¹ Badając swego czasu relacje polsko-greckie odnalazłem w szeregach armii greckiej dwóch przedstawicieli z rodziny Smoleńskich (braci bądź kuzynów) wywodzących się z północnego Mazowsza, którzy po upadku powstania styczniowego dotarli na Półwysep Grecki. Po długich latach spędzonych w greckich koszarach zostali awansowani do stopni generałów. Por. J. Knopek, *Polacy w Grecji. Historia i współczesność*, Bydgoszcz 1997.

² Władysław Smoleński herbu Zagłoba (1851–1926) – historyk i nauczyciel akademicki. Kształcił się w szkołach w Lipnie i Mławie, a następnie uczył się do płockiego Gimnazjum Rządowego. Później studiował na wydziale prawa Uniwersytetu Warszawskiego. W 1881 r. został członkiem Akademii Umiejętności, a w 1882 r. otrzymał profesurę w Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim. Specjalizował się w historii XVIII-wiecznej Polski i dziejach szlachty mazowieckiej. W 1921 r. uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim doktorat *honoris causa*.

Pomorze Środkowe, gdzie w Warcinie, dawnych włościach niemieckiego kanclerza Ottona von Bismarcka³, władze polskie utworzyły Zespół Szkół Leśnych, w którym posadę nauczyciela uzyskał jego ojciec. Na skutek interwencji Jego matki podjętej u premiera Józefa Cyrankiewicza, z którym w obozie koncentracyjnym w latach wojny przebywał Jego ojciec, rodzina ostatecznie wróciła do Ciechanowa, w którym Andrzej Chodubski spędził lata swej młodości i uzyskał stosowne wykształcenie – podstawowe i licealne.

Na czas studiów akademickich wybrał się do Gdańska. Działo się to w momencie, kiedy tamtejsza Wyższa Szkoła Pedagogiczna zmieniała status na Uniwersytet Gdański. Na filologię germańską nie został przyjęty z braku miejsc, co zaowocowało przyjęciem Jego na studia historyczne, które z powodzeniem realizował na Wydziale Humanistycznym w latach 1971–1976. 1 VI 1976 r. obronił przed komisją uniwersytecką pracę magisterską traktującą o polityce kulturalnej Gdańska w czasach hitlerizmu, której promotorem był prof. dr hab. Stanisław Mikos. Bezpośrednio po uzyskaniu tytułu zawodowego magistra stał się w latach 1976–1978 słuchaczem podyplomowego studium realizowanego przez Instytut Nauk Politycznych UG, które przesądziło o dalszej Jego drodze życiowej, naukowej, organizacyjnej i dydaktycznej. W 1977 r. stał się bowiem pracownikiem tej jednostki, która później zmieniła nazwę na Instytut Politologii UG. Od tego momentu datują się też Jego bliskie relacje z osobą prof. dra hab. Kazimierza Podoskiego⁴, który uznawany

³ Otto Eduard Leopold von Bismarck-Schönhausen (1815–1898) – niemiecki polityk, mąż stanu, premier Prus, kanclerz Rzeszy zwany Żelaznym Kanclerzem. Co prawda urodził się w Schönhausen (Elbe) nad Łabą w junkierskiej rodzinie pruskiej, jednakże od 1816 r. przebywał w rodzinnym majątku w Konarzewie (niem. Kniephof). W 1847 r. zawarł w Barnowcu (Reinfeld) koło Kołczygłów (Alt Kolziglow) w ówczesnym powiecie miasteczkim (Rummelsburg) związek małżeński z Johanną von Puttkamer, także wywodzącą się z junkierskiego rodu pruskiego. W 1867 r. otrzymał majątek ziemski zlokalizowany w Wierszynie (Versin) położony nieopodal Kołczygłów na Pomorzu Środkowym. Zakupił także dużą posiadłość wraz z pałacem położoną w niedalekim Warcinie (Varzin), gdzie chętnie przebywał i przyjmował gości. W okresie tym pełnił już jedne z najważniejszych funkcji politycznych w Królestwie Pruskim, a następnie także w Cesarstwie Niemieckim.

⁴ Kazimierz Henryk Podoski (1923–1995) – politolog i nauczyciel akademicki. W latach wojny przebywał w Wilnie, gdzie zdał maturę i związał się z Armią Krajową. Po zakończeniu działań wojennych studiował na Wydziale Prawno-Ekonomicznym UMK w Toruniu, uzyskując tytuł zawodowy magistra praw. Później w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie uzyskał stopnie naukowe z ekonomii, odpowiednio doktora i doktora habilitowanego, a następnie tytuł naukowy profesora.

był za twórcę gdańskiej politologii. Osoba ta miała bezpośredni wpływ na dalszy rozwój inicjatyw podejmowanych przez Andrzeja Chodubskiego. On sam też chętnie później do niej się odwoływał. W okresie od 1979 do 1981 r. odbywał studia doktoranckie na Uniwersytecie Azerbejdżańskim w Baku, które przyniosły Jemu nie tylko awans naukowy, ale pomogły lepiej poznać język rosyjski oraz języki ludów i narodów zakaukaskich. Rozprawę doktorską przygotowaną w tym czasie i poświęconą przemianom kulturalnym w Azerbejdżanie obronił w Baku 29 IV 1981 r.⁵ Awans naukowy zbiegł się w czasie z uzyskaniem na Uniwersytecie Gdańskim stanowiska adiunkta oraz wykonywaniem samodzielnych zadań dydaktycznych bądź organizacyjnych. Jego wzmożona aktywność naukowa i przede wszystkim pracowitość oraz zaangażowanie spowodowały przygotowanie w krótkim czasie rozprawy habilitacyjnej, którą przedstawił 12 VI 1986 r. na Wydziale Humanistycznym UG przed komisją historyczną. Dotyczyła ona aktywności kulturalnej Polaków na terenie Azerbejdżanu w XIX i na początku XX w., którą opublikowało Wydawnictwo Naukowe UG⁶. Po zatwierdzeniu stopnia naukowego doktora habilitowanego przez Centralną Komisję uzyskał samodzielność naukową, która zaowocowała prowadzeniem wykładów kierunkowych i ogólnouniwersyteckich, seminariów i proseminariów oraz kształceniem młodej kadry naukowej. Nowe wyzwania i osiągnięcia z nimi związane przyniosły uzyskanie tytułu naukowego profesora nauk humanistycznych w 1996 r. Działo się to akurat w momencie, kiedy broniłem – napisaną pod okiem Profesora – na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego własną rozprawę doktorską. W latach 1987–1992, czyli w okresie zmian systemowych, nie ominęły Jego także funkcje organizacyjne, pełnił wówczas obowiązki kierownika Zakładu Międzynarodowych Stosunków Politycznych i wicedyrektora starej/nowej jednostki,

Od 1963 r. związany był zawodowo z gdańską Wyższą Szkołą Pedagogiczną, a następnie z Uniwersytetem Gdańskim. W jednostkach tych pełnił funkcje kierownika Zakładu Ekonomii Politycznej i Studium Nauk Politycznych WSP, prodziekana wydziału i prorektora uczelni. W strukturach uniwersyteckich organizował, a następnie został długoletnim dyrektorem Instytutu Nauk Politycznych UG, którą to funkcję sprawował w latach 1970–1992. Zob. A. Chodubski, *Kazimierz Podoski (1923–1995) and his Contribution to the Development of Political Science in Poland*, „Athenaeum” (Toruń) 2000, nr 4, s. 223–237.

⁵ Rozprawa ta została później ogłoszona drukiem w języku polskim: A. Chodubski, *Rewolucja kulturalna w Azerbejdżanie*, Gdańsk 1981.

⁶ A. Chodubski, *Aktywność kulturalna Polaków w Azerbejdżanie w XIX i na początku XX wieku*, Gdańsk 1986, ss. 373.

bowiem Instytut Nauk Politycznych zmienił nazwę na Instytut Politologii UG. Pełnieniem funkcji uniwersyteckich jednakże nigdy nie był zainteresowany i sytuacja taka pozostała do końca Jego dni. Zrezygnował nawet z pełnienia funkcji kierownika katedry bądź zakładu na rzecz młodszej kadry naukowej przekonując, że nie ma czasu na wypełnianie tego typu obowiązków.

Początki naukowych zainteresowań Profesora odnoszą się do kwestii przemian kulturalnych oraz badania społeczności polskich i polonijnych w świecie. Dał temu wyraz już w trakcie swych azerbejdzańskich peregrynacji akademickich na przełomie lat 70. i 80. XX w., kiedy nie tylko przygotowywał rozprawę naukową, ale zebrał materiał archiwalny i empiryczny do dziejów diaspory polskiej w Baku i innych regionów Zakaukazia. Zaczął wówczas ogłaszać drukiem w miejscowej prasie i czasopiśmie naukowych pierwsze artykuły poświęcone Polakom w Armenii, Azerbejdżanie, Dagestanie i innych miejscach Kaukazu. Po powrocie ze studiów azerbejdzańskich ogłaszał drukiem teksty o tematyce polonijnej w czasopiśmie krajowych. Następnie sukcesywnie poszerzał krąg swych zainteresowań, publikując informacje i analityczne teksty poświęcone diasporze polskiej na obszarze byłego Związku Radzieckiego, w Europie Zachodniej i w innych regionach świata⁷. Treści te propagował na łamach serii wydawniczej, którą zainicjował w 1994 r. staraniem Wydawnictwa Adam Marszałek z Torunia, pod wspólnym podtytułem „Kwestie narodowościowe i polonijne”. Ze wstępnego zamierzenia zakładającego wydanie 10 kolejnych części tematycznych serii, okrojono je do opublikowania czterech, ale i tak propagowane w nich treści świadczyły o dużej erudycji jej Redaktora, ogromnym potencjale myślowym i analitycznym oraz poszerzonym sukcesywnie obszarze badawczym⁸. Chętnie także

⁷ Interesował się m.in. dziejami Polaków (zesłańców i podróżników) w Rosji i na obszarze postradzieckim. W efekcie tych badań powstały m.in. prace: A. Chodubski, *Tożsamość kulturowa Armenii w recepcji polskich zesłańców i podróżników XIX i początku XX wieku*, „Biuletyn Ormiańskiego Towarzystwa Kulturalnego” 2000, nr 20/21, s. 66–79; tenże, *Tożsamość Polonii kazachstańskiej*, w: *Kazachstan. Historia – społeczeństwo – polityka*, red. T. Bodio, K. Wojtaszczyk, Warszawa 2000, s. 61–79; tenże, *Wkład Polaków w rozwój gospodarczy, społeczno-polityczny i kulturalny Kaukazu*, w: *Polska diaspora na Wschodzie*, red. J. Kmiecinski, Łódź 2000, t. 4, s. 227–240; tenże, *Polonia w Europie Środkowo-Wschodniej w warunkach transformacji ustrojowej*, w: *Społeczno-polityczne aspekty transformacji ustrojowej*, red. P. Dobrowolski, J. Liszek, J. Sztumski, Ustroń 2001, s. 345–361.

⁸ Kolejne części tego wydawnictwa nosiły tytuł: *Przemiany społeczne, kwestie narodowościowe i polonijne*, red. A. Chodubski, Toruń 1994; *Meandry cywilizacyj-*

uczestniczył w przedsięwzięciach propagujących inne serie wydawnicze⁹ bądź inicjatywach związanych z poszerzaniem wiedzy na temat zbiorowości polonijnych¹⁰.

W środowisku branżowym Andrzej Chodubski znany był i ceniony szczególnie za propagowanie metodologii badań politologicznych, której poświęcił ostatnie ćwierćwiecze swoich dokonań. Wydany po raz pierwszy w 1995 r. staraniem Wydawnictwa Uniwersytetu Gdańskiego *Wstęp do badań politologicznych* stał się pierwszym metodologicznym ujęciem badań tej dyscypliny w warunkach polskich od podjętej transformacji systemowej na przełomie lat 80. i 90. XX w. Jego uniwersalność spowodowała, że był on następnie wznawiany i doczekał się kilkunastu poprawionych i uzupełnionych wydań. Ten podręcznik akademicki oparty został na następujących częściach przedmiotowych: Nauka, jej cele i zadania; Politologia; Politologia a inne dyscypliny naukowe; Warsztat politologa; Techniki zbierania materiałów źródłowych; Wiedza źródłowa; Metody badawcze; Techniki badań empirycznych; Rodzaje prac naukowych; Postępowanie badawcze; Opracowanie materiałów badawczych; Przypisy, załączniki, materiały ilustracyjne, indeksy; Wybrane zagadnienia edytorskie; Studia politologiczne¹¹. Treściom metodologicznym występującym w naukach o polityce poświęcił Andrzej Chodubski liczne artykuły, które

ne, kwestie narodowościowe i polonijne, red. A. Chodubski, Toruń 1996; *Swoistości cywilizacyjne, kwestie narodowościowe i polonijne*, red. A. Chodubski, Toruń 1997; *Tożsamość kulturowa, kwestie narodowościowe i polonijne*, red. A. Chodubski, Toruń 1998.

⁹ Np. A. Chodubski, *Aktualne tendencje rozwoju oświaty polonijnej*, w: *Miscellanea oświaty polonijnej*, red. J. Knopek, Bydgoszcz 1999, s. 17–30; tenże, *Aktualne tendencje przemian zbiorowości polonijnych w Europie*, w: *Polonia wobec integracji europejskiej*, red. J. Knopek, Bydgoszcz 2000, s. 7–21; tenże, *Postawy i zachowania polityczne elit polonijnych w warunkach ujawniającej się współcześnie globalizacji świata*, w: *Kształtowanie się elit polonijnych*, red. J. Knopek, Bydgoszcz 2003, s. 36–52; tenże, *Sila polityczna elit współczesnej emigracji polskiej*, w: *Liderzy i przywódcy w rzeczywistości polonijnej*, red. J. Knopek, Koszalin 2011, s. 11–20; tenże, *Ogniwa kształtowania się instytucji „grupa interesu” (lobbying)*, w: *Przywództwo polityczne a przywództwo polonijne. Między teorią a praktyką*, red. J. Knopek, Koszalin 2011, s. 69–82.

¹⁰ Np. A. Chodubski, *Aktualne tendencje przemian zbiorowości polonijnych w Skandynawii na tle przeobrażeń cywilizacyjnych świata*, w: *Polacy w Skandynawii*, red. E. Olszewski, Lublin 1997, s. 63–76; tenże, *Kształtowanie się zbiorowości polonijnej w Finlandii*, w: tamże, s. 317–330; A. Chodubski, E. Olszewski, *Stan badań nad zbiorowościami polonijnymi w Skandynawii*, w: tamże, s. 413–427.

¹¹ A. Chodubski, *Wstęp do badań politologicznych*, wyd. 1, Gdańsk 1995.

publikował zarówno w czasopiśmie naukowych, jak i opracowaniach zbiorowych¹².

Ponadto interesowały Profesora także relacje Polski z jej sąsiadami¹³ oraz z regionem Azji Środkowej¹⁴. Ważne miejsce w Jego badaniach zajmowała biografistyka, szczególnie pisana w ujęciu postaci historycznych i politycznych. Opracował ponad setkę biogramów, które ukazywały się w pracach pomoroznawczych¹⁵, a na szczególne wyróżnienie zasługują te biogramy, które znalazły swoje miejsce w kolejnych zeszytach „Polskiego Słownika Biograficznego”. Wśród książkowych opracowań biograficznych znalazła się pozycja obrazująca życie i działalność wybitnego inżyniera i geologa Witolda Zglenickiego¹⁶. Inne artykuły traktujące o szeroko pojętych przemianach społecznych i cywilizacyjnych, mitach i faktach, politycznych wartościach, świadomości i tożsamości czy konfliktach społecznych i politycznych trudno nawet zanalizować, gdyż liczyć można je w dziesiątkach i setkach.

Andrzej Chodubski był członkiem 16 redakcji czasopism naukowych wydawanych w Polsce i za granicą (Uzbekistan). Czynn timer angażował

¹² Por. A. Chodubski, *Jak uprawiać politologię u progu XX wieku?*, „Studia Politolozyczne” 1998, s. 56–58; tenże, *Wyjaśnienia cywilizacyjne w poznaniu nauk humanistycznych (społecznych)*, „Cywilizacja w Czasie i Przestrzeni” 1998, z. 4, s. 21–33; tenże, *Cywilizacyjna interpretacja kresów*, w: *Granice i pogranicza. Historia codziennosci i doświadczeń*, red. M. Liedke, J. Sadowska, J. Trynkowski, Białystok 1999, t. 2, s. 113–125; tenże, *Cywilizacyjna interpretacja konfliktów społeczno-politycznych*, w: *Konflikty społeczno-polityczne w III Rzeczpospolitej*, red. A. Wojtas, M. Strzelecki, Warszawa 2001, s. 9–20; tenże, *Methodological Specifity of Civilisation Studies*, „Polish Political Science Yearbook” 2001, t. XXX, s. 59–69; tenże, *O metodach i technikach współczesnych badań regionalnych*, w: *Polityka regionalna a historyczna i obronna świadomość Polaków*, red. J. Knopek, A. Marcinkowski, Bydgoszcz 2001, s. 220–233.

¹³ Pisał o tym m.in. w rozdziałach i artykułach: A. Chodubski, *Sąsiedztwo polsko-niemieckie a tożsamość europejska*, „Prawica Polska” 1999, nr 12; tenże, *Kształtowanie się współczesnych stosunków polsko-ukraińskich oraz Stosunki polsko-białoruskie w latach dziewięćdziesiątych*, w: *Polska polityka zagraniczna w procesie przemian po 1989 roku*, red. A. Żukowski, Olsztyn 1999; tenże, *Stosunki polsko-niemieckie a tożsamość europejska*, w: *Polska między Niemcami a Rosją*, red. T. Wallas, Poznań 1999.

¹⁴ A. Chodubski, *Polacy w historii Kirgistanu*, w: *Kirgistan. Historia – społeczeństwo – polityka*, red. T. Bodio, Warszawa 2004, s. 171–191; tenże, *Polacy w historii Turkmenów*, w: *Turkmenistan. Historia – społeczeństwo – polityka*, red. T. Bodio, Warszawa 2005, s. 118–138.

¹⁵ *Zasłużeni ludzie Pomorza Nadwiślańskiego z okresu zaboru pruskiego. Szkice biograficzne*, Gdańsk 1979.

¹⁶ A. Chodubski, *Witold Zglenicki „Polski Nobel” 1850–1904*, Płock 1984.

się w życie naukowe i akademickie. Był członkiem różnych organizacji i instytucji naukowych, m.in. wiceprzewodniczącym Komitetu Nauk Politycznych PAN. W charakterze eksperta występował w Państwowej Komisji Akredytacyjnej, Państwowej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych oraz Państwowej Komisji Matur w Warszawie. Był przewodniczącym Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym. Był członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, członkiem Płockiego Towarzystwa Naukowego (od 2015 r. członkiem honorowym), członkiem Towarzystwa Badań Biograficznych „Who is Who”. Był m.in. członkiem Rady Programowej Międzynarodowego Centrum Badań Wschodnioeuropejskich (International Centre For East European Research) Uniwersytetu Łódzkiego. Był opiekunem merytorycznym Stowarzyszenia Uniwersytetu III Wieku w Gdańsku, a także przedstawicielem Wydziału Nauk Społecznych UG do Rady Redakcyjnej Wydawnictwa Uniwersytetu Gdańskiego.

Za swoją działalność naukową i społeczną otrzymał różne nagrody i wyróżnienia. Były to m.in.: Nagroda Naukowa im. Ireny i Franciszka Skowyrów (KUL – Lublin 2007); Nagroda Naukowa im. Franciszka Ryszki (Uniwersytet Warszawski – Warszawa 2009); Medal za rozślawianie imienia Polski „Serce dla Serc”; Wyróżnienie za redakcję opracowań naukowych „Tożsamość kulturowa” w Konkursie Wydawnictw Literatury Pomorskiej „Costerina 2010”; Medal Ambasady Republiki Azerbejdżanu (18 XII 2012 r.); Wyróżnienie – dedykacja książkowa (Tbilisi – 2013). Jego aktywność była doceniana także poza Uniwersytetem Gdańskim. Otrzymał m.in. wyróżnienie w plebiscycie pracownik naukowo-dydaktyczny, który odegrał najważniejszą rolę w rozwoju polskiej politologii (Uniwersytet Jagielloński – Kraków 2013) oraz Medal za zasługi w umacnianiu stosunków azerbejdżańsko-polskich (Ambasada Republiki Azerbejdżanu – Warszawa 2013).

Lubili Jego i cenili przede wszystkim studenci, do grona których i ja się zaliczałem. Głównie za niekonwencjonalny sposób prowadzenia zajęć, inspirowanie do samodzielnego myślenia i niezwykłą życzliwość. Po latach jestem przekonany, że właśnie ta forma prowadzonych zajęć przez Profesora spowodowała, że zostałem Jego doktorantem i wychowankiem. Instytutowi Politologii UG oraz politologii w Polsce poświęcił całe swoje życie¹⁷. Nawet wtedy, kiedy choroba coraz bardziej ograniczała Jego

¹⁷ Andrzej Chodubski był też profesorem w dwóch wyższych szkołach niepublicznych w Gdańsku: Gdańskiej Wyższej Szkole Humanistycznej oraz Ateneum Szkoła Wyższa.

możliwości witalne podróżował po całej niemalże Polsce, uczestnicząc w różnych procedurach, głównie jako recenzent i ekspert. W wielu ośrodkach akademickich w Polsce politologia gdańska kojarzyła się głównie z Jego Osobą. Jego seminarzyści po ukończeniu studiów podjęli pracę w różnych ważnych instytucjach. Z kolei wśród wychowanków Profesora można doliczyć się 32 wypromowanych doktorów. Co znamienite w gronie pierwszych czterech wychowanków znalazło się trzech, którzy przebrnęli już przez kolejne szczeble rozwoju naukowego i zostali uhonorowani przez prezydentów RP tytułem naukowym profesora. W gronie tym znaleźli się: prof. Arkadiusz Żukowski (dyrektor Instytutu Nauk Politycznych UWM w Olsztynie i obecnie prezes Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych); prof. Jacek Knopek (kierownik Katedry Międzynarodowych Stosunków Politycznych UMK w Toruniu); prof. Grzegorz Piwnicki (kierownik Zakładu Europeistyki i Nauki o Cywilizacji UG w Gdańsku). Obrona ostatniego wychowanka Andrzeja Chodubskiego odbywała się w szczególnej atmosferze, bowiem recenzentami w przewodzie doktorskim Marcina Wałdocha (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy – 26 IV 2016 r.) byli jego wychowankowie – profesorowie Arkadiusz Żukowski i Jacek Knopek¹⁸.

Prof. dr hab. Andrzej Chodubski nie tylko dla mnie był znaczącą postacią zajmującą się badaniami w zakresie nauk o polityce, której nieobce były treści polskie i polonijne w świecie. W Jego dorobku naukowym są monografie, rozdziały w pracach zbiorowych, artykuły naukowe oraz recenzje prac doktorskich, habilitacyjnych i oceny dorobku w procedurze ubiegania się o tytuł naukowy profesora. Pod Jego redakcją ukazało się także wiele opracowań zbiorowych, dotyczących różnorodnych zagadnień z zakresu nauk o polityce, historii najnowszej i nauk społecznych. Łączny dorobek naukowy Profesora liczy ponad 1200 pozycji, co świadczyć może o Jego niesłychanej wręcz pracowitości¹⁹. Wzorem francuskiego Napoleona sypiał bowiem po cztery godziny na dobę, a obowiązek pisania przejął niejako od Józefa Ignacego Kraszewskiego, który określany był mianem „tytana pracy” swej epoki. Ten znaczący dorobek

¹⁸ Temat rozprawy doktorskiej Marcina Wałdocha także odnosił się do treści polonijnych: *Polacy w Nowej Zelandii w procesie globalizacji i dywersyfikacji świata*.

¹⁹ Bibliografia Jego prac była dwukrotnie przywoływana drukiem: *Przemiany cywilizacyjne i kulturowe, kwestie etniczne i polonijne. Prace dedykowane Profesorowi Andrzejowi Chodubskiemu w pięćdziesięciolecie urodzin*, red. A. Żukowski, Olsztyn–Gdańsk 2002; *Uczony i jego dzieło. Bibliografia publikacji prof. zw. dra hab. Andrzeja Jana Chodubskiego*, Toruń 2007.

Profesora Andrzeja Chodubskiego do chwili obecnej jest upubliczniany, gdyż ukazują się jeszcze te teksty, które złożone zostały do druku przed Jego śmiercią. Nie zostanie on już jednak znacząco powiększony, gdyż w pierwszych dniach lipca 2017 r. Jego nadwyreżone i bardzo osłabione serce przestało bić. Środowisko naukowe straciło w ten sposób Uczzonego, Nauczyciela i Przyjaciela w jednej osobie.

Profesor Andrzej Chodubski zmarł 6 VII 2017 r. w swoim prywatnym mieszkaniu w Gdańsku, w którym prowadził życie „samotnika”. Zgodnie ze spisana odręcznie w ostatnich tygodniach życia „ostatnią wolą” pochówek miał przybrać postać nieformalną i odbyć się w otoczeniu najbliższych Jemu osób. Zgodnie z Jego prośbą 11 lipca miało miejsce wystawienie trumny oraz kremacja zwłok na cmentarzu Srebrzyńska w Gdańsku. Następnego dnia po nabożeństwie w kaplicy urnę z Jego prochami złożono do grobu na Cmentarzu Garnizonowym w Gdańsku. Mimo próby utrzymywania śmierci Profesora w tajemnicy nie udało się przygotować skromnego pochówku, gdyż w drodze na wieczny spoczynek towarzyszyło Jemu ok. 400 osób wywodzących się z przedstawicieli władz miejskich i wojewódzkich, uniwersyteckich i akademickich, oddanych kolegów i przyjaciół ze świata nauki a nadto wychowankowie, studenci i licznie zgromadzeni znajomi.